

SAT-2G.307-1-PP-03

Проектът като дидактически инструмент за реализиране на ключовата компетентност „инициативност и предприемчивост” в I клас

Йорданка Пейчева, Снежана Лазарова

The project as didactic tool for building of the key competence “initiative and entrepreneurship” in 1st grade

Yordanka Peycheva, Snejana Borisova

Abstract: *The reform of the Bulgarian educational system focuses on project learning. In connection with this, we offer exemplary teaching models of projects that integrate knowledge and skills from different subject areas. They allow the teacher to devote more time to a multifaceted consideration of important topics not only theoretical but also practical-applied term. Thus training project creates conditions for more effective management of knowledge and skills and formation of attitude towards the problems associated with building key competence "initiative and entrepreneurship".*

Keywords: *education, project, key competencies, initiative, adventurousness*

ВЪВЕДЕНИЕ

Терминът "ключови компетентности" се определя като съвкупност от познавателните умения, процедури и нагласи, които могат и трябва да бъдат достигнати по време на задължителното образование от по-голямата част от обучаемите, за да се гарантира тяхното лично и социално развитие и адаптиране за нуждите на жизненоважния контекст, както и за ефективно упражняване на правата и задълженията на гражданите.

Компетентен е този, който има необходимите умения, знания и нагласи за правилното изпълнение на определена задача. Всяка компетентност включва комбинация от познавателни и практически умения, знания, мотивация, ценностна ориентация, нагласи, емоции и други социални и поведенчески елементи, които взети заедно, могат да се използват за ефективни действия. Основните компетентности следва да отразяват очакваните резултати от обучението, които учениците постигат през целият период на задължителното образование, както в училище така и извън него[3].

В „Наръчник на компетенцията „Предприемачество””, характеристиката на предприемача се свързва с мислещия човек, който може да поеме инициативата, той е активен, пълен с идеи, любознателен, изпитва потребност от усъвършенстване, може да разрешава проблеми, решителен, креативен, притежава желание за победа и успех, ефективен е, способен е да преодолява препятствия, зареден е с издръжливост и оптимизъм, вярва в собствените си способности, умее да предвижда нещата, уверен е в собствените идеи, устойчив е на стрес и т.н.

Предприемачеството се изгражда от вътрешна мотивация и креативност, заедно с нови идеи, управление на риска и гъвкавостта с цел постигане на промени.

Откриваме предприемачеството в много различни среди и аспекти от живота. То е двигателят, необходим да вървим напред, за да бъдем по-креативни и по-добри както в бизнеса, така и в други дейности в свободното време [4]. То е начин на мислене и култура на поведение.

В Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006г. предприемчивостта и инициативността се определя като една от основните

ключови компетентности за учене през целия живот. Нейното усвояване трябва да се осигури за младите хора в училище от всяка образователна система на държавите-членки на Европейския съюз. Инициативността и предприемчивостта е умението да превръщаш идеите в действия. То включва в себе си креативността, иновативността и поемането на риск, както и умението да планираш и управляваш проекти, за да постигнеш поставените цели [5].

ИЗЛОЖЕНИЕ

Ако сравним дейностите за придобиване на ключовата компетентност Инициативност и предприемчивост в учебните програми за I клас по Околен свят и Технологии и предприемачество, ще установим следните аналогии:

- Посочената в учебната програма по Околен свят насока за реализация на тази компетентност – „включване в личностно значими дейности” [2], не противоречи на представените в по-широк периметър и конкретизирани дейности в Технологии и предприемачество: „представяне на резултати от собствената работа, участие в ролеви игри и събиране на информация за познати професии; участие в благотворителни и доброволни инициативи в училище и района – изложби, базари; проучване и сравняване на спортни и хранителни стоки; проучване на безопасни начини за обработване на хранителни продукти” [2].

- Събирането на информация за опазването на околната среда, за грижите за отглеждане на стайни растения и домашни любимци (в Технологии и предприемачество) би трябвало да допълва втората дейност, посочена в учебната програма по Околен свят – „полагане на грижи за отглеждане на растения и животни в близката среда”, „посочва основни правила за поведение сред природата” [2] макар, че дейностният компонент е присъщ за практико-приложния характер на учебния предмет Технологии и предприемачество.

Тази съгласуваност на дейностите, чрез които се очаква реализация на ключовата компетентност Инициативност и предприемчивост, ни дава основание да предложим педагогическа стратегия за по-ефективно междупредметно единодействие между двата учебни предмета – чрез работа по проекти.

Думата „project” (лат.) в буквален превод означава „изследване”, „движение напред”. Методът на проектите се появява в САЩ през 20-те години на XX век първоначално в селскостопанските училища, а по-късно се пренася и в общообразователните. Основен принцип, на който се базира метода на проектите е осъществяването на непосредствена връзка на учебния материал с жизнения опит на учениците в съвместната им активна познавателна и творческа дейност, при решаване на общ проблем (проект).

С времето методът на проектите намира място в образователния процес на много европейски страни и успешно се интегрира в групата на учебните методи, но с нов акцент – стимулиране към знания и практическото им прилагане в училищна и извънучилищна среда. Засилено внимание се отделя на целеполагането в началото на проектната работа и на постигнатата рефлексия в края на работата по проекта.

Известния английски учен и изследовател на научните подходи към проектната дейност Дж. Джонс предава нов, различен от традиционния смисъл на разбирането за проектиране, разглеждайки го като обучение, при което трябва да се преодолеят междуличностните бариери, да се осъществи междудисциплинарно сътрудничество и да се използва богатството на човешките знания и опит.

Според съвременните руски автори Гузеев, Пахомова, Монахов, Тарасова и др. задачите на учебните проекти произтичат от особеностите на образованието на съвременния етап и преди всичко се отнасят до развитие на творческата самостоятелност и активност на учениците, тяхната рефлексия и умение да прилагат усвоените знания в практиката. Същевременно в хода на проектната

дейност учениците развиват умения да планират своята работа, да анализират резултати, да вземат обосновани решения, проявяват активна гражданска позиция. Резултатите от учебното проектиране са реални продукти - интелектуални и материални, получени вследствие от самостоятелна познавателна дейност и насочени към развитието на младите хора[1].

Преосмислянето на традиционните подходи в образованието е насочено към преодоляване на еднообразието, монотонността и репродуктивността в процеса на обучение на базата на новата образователна парадигма. Последната се свързва с въвеждането на иновационни образователни стратегии, форми и методи. Сред тях с особена актуалност и ефективност се отличава проектно базираното обучение, което в контекста на разглеждания проблем го разглеждаме като форма за организация, основана на интердисциплинарния подход в обучението.

Работата по проекти предоставя възможност на учащите да си поставят цели, да определят стратегии, да участват в изпълнението на разнообразни дейности, свързани с планиране, организиране, проучване, изпълнение, оценяване на явления и процеси от заобикалящата действителност, събиране на информация от различни източници, прояви на сътрудничество, взаимопомощ и критично мислене.

Във връзка с това предлагаме примерни идеи за проекти, изградени на междупредметна основа - Околен свят и Технологии и предприемачество:

Проект „Природата – нашето богатство”

Цел: Запознаване с природни обекти и основни правила за поведение сред природата.

Задачи:

1. Усвояване на знания за растения и животни от близкото обкръжение на учениците.
2. Формиране на начални представи за необходимостта от опазване и грижи за природата.
3. Осъзнаване на необходимостта от екологосъобразно поведение.
4. Обогаляване на понятийния апарат по темата.

Очаквани резултати:

На ниво знания: Познаване на природни обекти, характерни за родния край; формулиране на правила за поведение сред природата.

На ниво умения и отношения: Формиране на подходящо **отношение** към проблема за опазване на природата и създаване на нагласи за разделно събиране на отпадъците в практико-приложен план; формиране на **умения** за усвояване на елементарни технологии за тяхното оползотворяване чрез изработване на полезни изделия.

Съдържание на проекта: Във връзка с този проект се извършват следните дейности:

- обогатяване на знанията за растителния и животинския свят чрез наблюдение по време на екскурзия;
- запознаване с природни обекти от близкото обкръжение, обсъждане на правила за екологосъобразно поведение сред природата на базата на анализ на конкретни, реално наблюдавани ситуации;
- оценяване на реални екологични ситуации по време на екскурзията като положителни и отрицателни и формулиране на основни правила, които трябва да се спазват;
- беседа относно пестенето на суровини и енергия в битовата дейност на хората, замърсяването на околната среда с отпадъци и разделното им събиране;
- чрез дидактични игри се формират умения за разделно събиране на отпадъци;

- овладяване на технологии за оползотворяване на отпадъчни материали.

В процеса на практико-приложната дейност е подходящо да се изработят изделия за бита от отпадъчни материали.

Проект „Професии, без които не можем”

Обществените обекти, изучавани по Околен свят могат да се свържат със съответните професии на работещите там хора (училище, болница, пожарна, полиция), което осигурява постигането на посочените в учебната програма резултати: ”Разказва за труда на хората в училище” „Знае как да постъпи и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации”.

Акцентира се на ситуации, в които трябва да се потърсят съответните специалисти, начините за връзка с тях и значимостта на техните професии за обществото. Темата може да се свърже с дарителството като възможност да се подобрят условията на работа на хората, упражняващи тези професии.

Цел: Да се придобият знания за основни общественозначими професии и умения за осъществяване на контакти с тях.

Задачи:

1. Придобиване на основни познания за професии, свързани с основни обществени обекти (училище, полиция, бърза помощ, пожарна).
2. Да се създаде представа за специфичните им отличителни знаци (униформа, знаци, атрибути), оборудване (сграда, кабинет, техника) и местоположение.
3. Да се обогати понятийния апарат, свързан с тематиката.

Очаквани резултати:

По отношение на знанията: Познаване на отговорностите и ролите, които изпълняват хората със съответни професии, начините за комуникация с тях и обстоятелствата, при които това може да става.

По отношение на уменията: Формиране на умения за осъществяване на подходяща комуникация с длъжностните лица, чиито професии се изучават.

Отношения: Създаване на необходимото уважение към труда на хората, упражняващи общественозначими професии.

Съдържание на проекта:

- Събиране на нагледни материали, свързани с различни професии и средствата на труда; дидактична игра – свързване на символи и атрибути с човек, извършващ определена дейност;
- среща със специалисти, към които се обръщаме в опасни за живота и здравето ситуации, обсъждане значимостта на техните професии за обществото;
- изясняване на понятията „стока” и „услуга”;
- обсъждане на картинни казуси, изобразяващи бедствие или проблем.

Проектът приключва с изработване на мисловна карта под формата на колаж (професии, свързани с услуги и с производство на стоки).

В заложената в учебната програма по Технологии и предприемачество 1. клас област на компетентност „Инициативност и предприемчивост” е посочено, че ученикът трябва да постигне следните резултати: „има обща представа за основни икономически понятия - труд, цена, стока, услуга и др. и „разбира, че за изработването и закупуването на стока или услуга са необходими финансови средства” [2]. Постигането на тези резултати по наше мнение не може да се осъществи в рамките на един или два учебни часа.

За да могат учениците да придобият необходимите знания, умения и отношения предлагаме работа по проект на по-широка междупредна основа, чрез който въз основа на практическа активност да придобият основни познания в областта на икономиката и да усвоят „пазарни” умения и навици на поведение.

Проект „Икономически буквар“

Цел: Да се формират начални икономически познания и умения у учениците.

Задачи:

1. Усвояване на знания за ролята на финансовите средства при производството и закупуването на стоки и услуги.
2. Придобиване на представа за управление на финансите в личния бюджет.
3. Обогащане на понятийния апарат, свързан с тематиката.

Очаквани резултати:

По отношение на знания: усвояване на знания за ролята на парите в живота на човека и тяхната история;

По отношение на умения: придобиване на умения за управление на личен бюджет

Отношения: възпитаване на толерантност, взаимопомощ, спестовност, приемане на различно мнение и защита на собственото, без да се нарушават правата на другите; формиране на критично мислене

Съдържание на проекта: За реализирането на проекта се използват темите, свързани с професиите и трудовата дейност на хората, както по ОС и ТП, така и по математика („Разпознава по стойност монетите от 1 стотинка, 2 стотинки, 5 стотинки, 10 стотинки, 1 лев и 2 лева и банкнотите от 5 лева и 10 лева; Познава банкнотите от 20 лева, 50 лева и от 100 лева и монетите от 20 стотинки и от 50 стотинки”[2]), които са включени в учебниците за 1. клас.

Работата по проекта включва следните дейности:

- работа по групи – изготвяне на постери за представяне на професии: едната група представя професии, при които в резултат от трудовата дейност се получава продукт, стока, а втората група – професии, свързани с предоставяне на услуги;
- беседа, свързана със значението на различни стоки и услуги за хората;
- запознаване с историята на възникването на парите, с българските банкноти и монети;
- в игрови ситуации се разпознават съвременните български монети и банкноти от други такива;
- изпробват се уменията на учениците да пазаруват, като за целта се подреждат „щандове” с различни продукти, разиграват се ситуации, свързани с пазаруване, когато разполагат с определена сума. Необходимо е учениците да съобразят какви по стойност „банкноти” и „монети” трябва да дадат, за да получат определена стока или услуга;
- обсъждане на необходимостта от стоки и услуги в ежедневието на хората (необходимост-желание);
- изясняване на понятието „личен бюджет”, неговото планиране; играта „На пазар” дава възможност на учениците да преценят какви банкноти и монети трябва да дадат и какво ще изберат – стоки/услуги, които са им необходими или каквито желаят;
- беседа върху темата за спестяването и дарителството.

Проектът завършва с изработването на касичка и предмети с цел дарителство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложените идеи за проектно обучение, осъществено на междупредметна основа, дават възможност на учителя да отдели повече време и многоаспектно да разгледа значими теми не само в теоретичен, но и в практико-приложен план. В условията на активна познавателна дейност и решаване на проблемни житейски ситуации учениците по-добре осмислят и прилагат наученото практическа дейност. Предоставя им се възможност да проявяват лично отношение и мнение.

Проектното обучение създава предпоставки за по-ефективно овладяване на знания, умения и формиране на отношения към проблеми, свързани с изграждане на ключовата компетентност Инициативност и придриемчивост.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Митова, Д. (2011): Проектно-ориентирано технологично обучение. УИ „Н. Рилски”, Благоевград, 2011
- [2] <http://www.mon.bg/?go=page&pagelId=1&subpagelId=28>, Учебни програми за 1 кл.
- [3] <http://www.keycompetenceskit.eu/kck/bg/m6unit5.html>
- [4] competencies.nbschool.eu/node/33
- [5] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32006H0962>.

За контакти:

Доц. д-р Йорданка Стоянова Пейчева, катедра „ТОПО и ПНУП”, ШУ „Епископ К. Преславски” тел.: 0892603006, e-mail: pey4eva@abv.bg

гл. ас. д-р Снежана Лазарова Борисова, катедра „ТОПО и ПНУП”, ШУ „Епископ К. Преславски”, тел.: 0888704692, e-mail: sn_lazarova@abv.bg